

สรุปย่อ

ข้อเสนอแนะ โครงการนำร่องเมืองข้าวครบวงจร : จังหวัดกาฬสินธุ์ (Rice City Pilot Project)

- ที่มา :** เป็นการศึกษาศึกษาของอนุกรมมาธิการด้านเศรษฐกิจการเกษตร ของคณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจ (สปท.) ระหว่างวันที่ 17 พ.ค.- 22 ธ.ค. 2559 (จำนวน 9 ครั้ง) การศึกษามีการเชิญหน่วยงานราชการ – ภาคเอกชน - กกร. - เกษตรกรที่เกี่ยวข้อง และดูงานในพื้นที่ที่รับฟังข้อคิดเห็นทั้งภาครัฐ-เอกชน-เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ (8 ก.ค. 2559)
- วัตถุประสงค์ :** เพื่อให้เป็นทางเลือกในการปฏิรูปแก้ปัญหาข้าวเชิงบูรณาการเชื่อมโยงเกษตรกร-โรงสี-อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปข้าว และการค้าปลีก-ค้าส่ง-กระจายสินค้า เป็นแนวคิดในการแยกพื้นที่พัฒนานำร่องเพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมเข้าถึงโอกาสในการเพิ่มมูลค่าข้าว เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน
- แนวคิดนำร่องเมืองข้าวเชื่อมโยงอุตสาหกรรม :** ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวถึง 61-62 ล้านไร่ เกี่ยวข้องกับเกษตรกร 3.365 ล้านครัวเรือน การแก้ปัญหาข้าวเชิงปฏิรูปจะต้องให้มีระบบการผลิตข้าวเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและการเข้าถึงตลาด โดยนำเกษตรกรชาวนาเข้ามามีส่วนร่วม แนวคิดดังกล่าวไม่สามารถทำพร้อมกันได้ทั้งประเทศ จำเป็นที่จะต้องมีการทดลองจังหวัดนำร่องในบางจังหวัด หากประสบความสำเร็จสามารถปรับปรุงไปใช้ในพื้นที่อื่นๆ
- แนวทางการปฏิรูป :** แก้ไขการให้สิทธิประโยชน์จากมาตรการทางการเงินและการคลัง ทั้งจาก BOI, และกฎหมาย “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” เพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในโซ่แห่งคุณค่าข้าว (Rice Value Chain) เข้ามาร่วมโครงการ เช่น โรงสี-อุตสาหกรรมแปรรูปและผู้ส่งออก โดยการนำเกษตรกรชาวนาเข้ามามีส่วนร่วมเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

แนวทางประกอบด้วย

- 1) ประกาศพื้นที่ “เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการผลิตข้าวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว” (Rice City Special Economic Zone) เพื่อให้เกิดการพัฒนาปฏิรูปข้าวโดยใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่และสิทธิประโยชน์ทางภาษีในลักษณะเมืองข้าวครบวงจร “Rice City” เพื่อให้เกิดแรงจูงใจจากอุตสาหกรรมโรงสี-อุตสาหกรรมบรรจุข้าวถุง-อุตสาหกรรมแปรรูปข้าวอื่นๆ ทั้งจำหน่ายในประเทศและเพื่อการส่งออก ในการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามหลักเกณฑ์ของ BOI และกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษเช่นเดียวกับสิทธิประโยชน์ที่ภาครัฐให้กับอุตสาหกรรม (จำเป็นต้องมีมติครม.รองรับ)

- 2) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมตัวในลักษณะสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนเพื่อการทำนาแปลงใหญ่ (Big Farms) โดยควรเป็นการทำนาแบบปลอดสารพิษ มีมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัย ซึ่งอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องมีการจดทะเบียนเกษตรกรหรือสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้เกษตรกรสามารถรับประโยชน์จากโครงการนำร่อง
- 3) ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ จะต้องมีการกำหนดแนวทางเพื่อเป็นเงื่อนไขของอุตสาหกรรมซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้มีระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมระหว่างสหกรณ์/วิสาหกิจชุมชนกับอุตสาหกรรมซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินได้นิติบุคคล และหรือได้รับการยกเว้นภาษีต่างๆ ซึ่งจะต้องมีการตั้งคณะทำงานศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติเป็นการเฉพาะ
- 4) สหกรณ์/วิสาหกิจชุมชนสามารถลงทุนและหรือร่วมทุนกับภาคเอกชน (Venture Capital) ในการจัดตั้งนิติบุคคลเพื่อการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การลงทุนกับภาคเอกชน เช่น โรงสี, อุตสาหกรรมผู้ส่งออกและหรือกลุ่มทุนต่างๆ เพื่อศักยภาพด้านเงินทุน, การถ่ายทอดเทคโนโลยี, องค์ความรู้และการเข้าสู่ตลาด
- 5) ประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจาก SME Startups ซึ่งเกษตรกรมีรายได้จากการขายข้าวคุณภาพยังมิรายได้เพิ่มจากเงินแบ่งปันผลประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ และกรณีหากเข้าไปลงทุนหรือร่วมทุนกับภาคอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษยังได้รับเงินปันผลทางธุรกิจ ซึ่งอาจต่อยอดส่งเสริมให้มีการเข้าไประดมทุนจากตลาดหลักทรัพย์โดยเฉพาะตลาด “MAI” และโครงการส่งเสริมเอสเอ็มอีจากภาครัฐ
- 6) การแบ่งแยกพื้นที่ทำให้เห็นกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานรัฐต่างๆ รวมทั้งภาคการเงิน หน่วยงานด้านวิจัย เครื่องหมายการค้า ฯลฯ สามารถเห็นกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนในการเข้าช่วยเหลือเกษตรกรชาวนา ซึ่งแต่ละพื้นที่อาจมีรูปแบบความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ด้านมาตรการคุณภาพและความปลอดภัย ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี ด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการเข้าถึงตลาด

5. วิธีการไปสู่การปฏิบัติ

- 1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรเป็นเจ้าภาพหลักควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมโครงการ “นำร่องเมืองข้าวครบวงจร (Rice City)” ซึ่งจะต้องนำทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาศึกษานูรณ์การถึงความเป็นไปได้ของโครงการและแนวทางในการขับเคลื่อน

- 2) การนำร่องโครงการโดยจังหวัดกาฬสินธุ์ให้มีการจัดตั้งคณะทำงาน**ศึกษาความเป็นไปได้และขับเคลื่อนโครงการไปสู่การปฏิบัติ** โดยจะต้องนำเสนอว่ารัฐจะต้องทำอะไร จังหวัดจะต้องดำเนินการอะไร ภาคเอกชนจะสนับสนุนอย่างไร โอกาสและความเป็นไปได้ของโครงการ
- 3) แนวทางการสร้างแรงจูงใจด้านสิทธิประโยชน์ทางภาษีด้วยการผลักดัน **“เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการผลิตข้าวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวครบวงจร”**
- 4) การใช้แนวทางสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงโอกาสและแนวทางการร่วมทุนกับภาคเอกชนในการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- 5) ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างเกษตรกร/สหกรณ์ซึ่งเข้าร่วมโครงการกับภาคอุตสาหกรรมซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเกษตรกรในจังหวัดอื่นๆสามารถเข้าร่วมโครงการได้
- 6) การนำร่องโดยใช้จังหวัดกาฬสินธุ์โดยใช้แนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่และสิทธิประโยชน์ทางภาษีสลายกับที่รัฐให้กับภาคอุตสาหกรรมซึ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษภายใต้ **“Rice City Special Economic Zone”** จะเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษสำหรับภาคเกษตรเป็นแห่งแรกของประเทศ ซึ่งเกษตรกรชาวนาจังหวัดใกล้เคียงสามารถเข้าร่วมโครงการได้

6. ทำไมต้องเป็นจังหวัดกาฬสินธุ์

- 1) จังหวัดกาฬสินธุ์ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งภาคอีสานมีพื้นที่ปลูกข้าว (นาปี) สัดส่วนถึง 58% ของพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศแต่ชาวนามีฐานะยากจนสูงสุด มีความเหมาะสมใช้เป็นจังหวัดนำร่อง
- 2) ศักยภาพจังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสมมีเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงจังหวัดขอนแก่น, อุดรธานี, สกลนคร, มหาสารคาม ฯลฯ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 3.06 แสนไร่ และนาปรัง 2.64 แสนไร่ ผลผลิตรวม 3.77 แสนตัน พื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับน้ำตลอดปีจากเขื่อนลำปาว แหล่งปลูกข้าวสำคัญ เช่น อำเภอยางตลาด, อำเภอเมือง, อำเภอกมลาไสย, อำเภอกุฉินารายณ์, อำเภอเขาวง ฯลฯ
- 3) ด้านโลจิสติกส์สามารถขนส่งได้ทั้งทางถนนและเชื่อมโยงกับระบบรางที่ชุมทางจระ จังหวัดขอนแก่นซึ่งในอนาคตจะเป็นระบบรางคู่ จากการสอบถามผู้ประกอบการในพื้นที่แจ้งว่าด้านต้นทุนสามารถแข่งขันได้และมีความพร้อมด้านพลังงานไฟฟ้า
- 4) แนวคิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากการศึกษาเบื้องต้น ได้ทำการสอบถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเป็นไปได้ ด้านพื้นที่มีที่ดินราชพัสดุตำบลโคกดอนหัน อำเภอยางตลาด เนื้อที่ 1,500 ไร่ ติดถนนอีสเวสต์คอร์ริดอร์ และตำบลอีต้อ 490 ไร่ ซึ่งทางจังหวัดกาฬสินธุ์ในช่วงระหว่างการศึกษาแจ้งว่าไม่ได้ใช้ประโยชน์สามารถส่งเสริมเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และจากการสอบถามเขตเศรษฐกิจไม่จำเป็นจะต้องอยู่ชายแดน เช่น “EEC” ขึ้นอยู่กับมติกรม.

- 5) ทางจังหวัดมีความพร้อม โดยเฉพาะภาคเอกชน, กกร., กลุ่มเกษตรกร ซึ่งอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อครั้งที่คณะกรรมการวิชาการดูงานในพื้นที่ยืนยันว่าทางจังหวัดยินดีให้การสนับสนุน (รายละเอียดต่างๆปรากฏอยู่ในรายงานการศึกษาของอนุกรรมการฯ)

7. ขั้นตอนการขับเคลื่อนการปฏิรูปโครงการ “นำร่องเมืองข้าว” ไปสู่ทางปฏิบัติ
Rice City Pilot Project

รายละเอียดเพิ่มเติมได้จากคุณปริญา นุชเสื่อนาค สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เบอร์โทรศัพท์ 02-244-2703-4 อีเมล saraporn.chan@gmail.com และหรือ ดร.ธนิต โสรัตน์ เลขาธิการและกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจด้านการเกษตร (สปท.) โทรศัพท์ 02-332-0757 หรือ www.tanitsorat.com โดยใช้คีย์เวิร์ด “Rice City”